

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

„Proč je sedm akorát“

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Autor: Vladislav Hřebíček

Rok odevzdání: 2012

V. ročník

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do 5. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze dne 12. dubna 2012

.....
Vladislav Hřebíček

Obsah

Úvod	3
1) Obecně k judikatuře v trestním právu	4
2) Problém první („ignorantia legis non excusat“)	4
3) Problém druhý („nullum crimen sine lege“)	5
4) Problém kazuistického pozitivismu	6
5) Příklad autoritativního vnímání judikátu R 39/1982	7
6) Nebezpečí mechanického uvažování	9
7) Skutková východiska judikátu R 39/1982	11
8) Peripetie s větším počtem zvířat	12
9) Krátký exkurz k sousedům	15
Závěr	16
Seznam použité literatury	18
Anotace	19

Úvod

Trestného činu obecného ohrožení dle § 272 odst. 1 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „TrZ“ či „tr. zákoník“), se dopustí ten, kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění. Párový trestný čin (párový, pokud jde o zavinění) dle § 273 odst. 1 TrZ má pak svou objektivní stránku koncipovanou téměř doslovně, jen příslovečné určení „úmyslně“ je logicky nahrazeno příslovečným určením „z nedbalosti“.

Skutková podstata zahrnuje dva hmotné předměty útoku: lidi a/nebo cizí majetek, přičemž my se budeme soustředit právě první z nich.

Učebnice¹ a komentáře² uvádějí, že vydáním lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví se zde rozumí takové ohrožení nejméně sedmi osob. Odvolávají se přitom na judikát označený R 39/1982³, jehož právní věta zní takto: „Vydáním lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví ve smyslu znaků trestného činu obecného ohrožení podle § 179 odst. 1 tr. zák.⁴ se rozumí takové ohrožení nejméně sedmi osob.“

Proč sedmi, ptáme se? Proč je právě sedm akorát? Odpověď na tuto otázku se pokusíme v následujícím textu nalézt. Než samotný cíl bude ovšem toto pátrání představovat spíše určitou leitmotivickou linii. Stěžejním záměrem práce je totiž snaha upozornit na některé problémy, které vyvstávají (či by mohly vyvstat) v souvislosti s příliš autoritativním vnímáním judikatury v hmotném trestním právu.

¹ Srov. Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 682, či Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 345.

² Srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2532, či Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, s. 528.

³ Jedná se o rozhodnutí uveřejněné pod pořadovým číslem 39 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek z r. 1982, vydané Nejvyšším soudem Československé (socialistické) republiky, což je usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 1. 1982, sp. zn. 7 To 55/81.

⁴ Znění objektivní stránky trestného činu obecného ohrožení, jak je uvedeno v § 179 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „tr. zák.“), zůstalo až na kosmetické změny zachováno i v novém trestním zákoníku pod § 272 odst. 1 TrZ. Judikát je pak přirozeně aplikovatelný i na párový nedbalostní trestný čin dle § 273 odst. 1 TrZ.

1) Obecně k judikatuře v trestním právu

Představuje-li trestní právo prostředek *ultima ratio*, tedy krajní (nejzazší) prostředek ochrany, který přichází v úvahu tam, kde jsou jiné prostředky z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob vyčerpány, neúčinné nebo nevhodné⁵, je zřejmé, že i judikatura v trestním právu bude hrát výraznější roli než v jiných právních odvětvích. Tento názor sdílí i *Hasch*⁶, který dovozuje, že význam judikatury je zde posílen tím, že ačkoliv z ústavní zásady *nullum crimen sine lege* vyplývá i požadavek kladený na zákonodárce na určitost trestních norem, české trestní právo nebylo a není v některých směrech dostatečně určité.

Dovykládání neurčitých právních pojmů je ostatně primární funkcí judikatury. Nicméně tam, kde soudy judikaturou stanovují přímo zákonné znaky jednotlivých skutkových podstat trestných činů, jako je tomu právě při výkladu pojmu „lidé“, se mohou pohybovat na tenkém ledě.

2) Problém první („*ignorantia legis non excusat*“)

Aby mohl stát své právo vynucovat, musí si mj. vypomoci s fikcí, že neznalost zákona neomlouvá. V trestním právu hmotném má tato jinak univerzální zásada s ohledem na sankce spojené často s velmi citelnými zásahy do osobnostní sféry dotčených osob ještě zásadnější roli.⁷ Neznalost ovšem nemůže z logiky věci omlouvat pouze u zákona, který je publikován takovým způsobem, aby se s ním každý mohl seznámit, a ne tak již u judikatury, která je *de iure* závazná zejména pro strany toho kterého rozhodovaného sporu, a nikoli pro početně neomezený okruh třetích osob.

⁵ Viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 413/04, I. ÚS 4/04, dostupné z: www.nalus.usoud.cz. V novém trestním zákoníku je již zásada subsidiarity trestní represe přímo vyjádřena v § 12 odst. 2.

⁶ Hasch, K. Judikatura v trestním právu, In: Kühn, Z., Bobek, M., Polčák, R. a kol. Judikatura a právní argumentace. Praha: Auditorium, 2006, s. 186.

⁷ V trestním zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř. z. byla dokonce explicitně vyjádřena v ustanovení § 3: Neznalostí zákona tohoto o zločinech nikdo se nemůže omlouvat.

V našem případě soud stanovil, že pod kvantitativně neurčitým právním pojmem „lidé“ se rozumí nejméně sedm osob.⁸ Záměrně jsme použili výraz „stanovil“ a nikoli „dovodil“, neboť tak učinil způsobem, který po gramatické stránce nepřipouští pochybnosti. Judikatura zde tak nikoli poskytuje vahou své argumentace vodítko pro posuzování, zda byl některý ze znaků trestného činu naplněn, nýbrž jej přímo autoritativně stanoví (k tomu, že je tento judikát skutečně praxí vnímán autoritativně, se dostaneme v dalším textu). Dochází tak k mutaci uvedené zásady na zásadu „neznalost zákona a judikatury neomlouvá“, protože v tomto případě se judikát R 39/1982 (či přesněji: právní věta rozhodnutí) stává implicitní (tedy nevyslovenou, přesto však fakticky přítomnou) součástí objektivní stránky.

3) Problém druhý („*nullum crimen sine lege*“)

Mutace zásady *nullum crimen sine lege* neomlouvá je ovšem problematická víceméně pouze v teoretické rovině, protože její tvrzené porušení nemá pro případně dotčené osoby v tomto konkrétním případě praktické následky.⁹ Ovšem s faktem, že judikát je implicitní součástí skutkové podstaty trestného činu, jde ruku v ruce další problém, který souvisí s trestněprávní zásadou *nullum crimen sine lege*, vyjádřenou v čl. 39 Listiny základních práv a svobod (vyhlášené pod usnesením č. 2/1993 Sb.). Jednání, které je trestným činem, zde totiž stanoví nikoli zákon, nýbrž judikatura.

Obdobné potíže ve vztahu k zásadě *nullum crimen sine lege* se již v minulosti vyskytly s pojmy „značná škoda“ a „škoda velkého rozsahu“. Jejich výše nejprve vycházela za účinnosti trestního zákona č. 86/1950 Sb. a následně za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb. do novely zák. č. 175/1990 Sb. z judikatury a poté do novely zákonem č. 265/2001 Sb. se vypočítávala z nejnižší měsíční mzdy stanovené nařízením vlády. Je tak jen logické, že je zákonodárce v novém trestním zákoníku náchylnější k

⁸ Tento závěr je s přihlédnutím k informační funkci práva i uživatelsky nepřívětivý, neboť bráno selským rozumem, pojem „lidé“ jednoduše představuje množné číslo od slova „člověk“, tj. lidé = dva a více osob. V budoucnu by *de lege ferenda* bylo na místě uvažovat o nahrazení pojmu lidé ve skutkové podstatě obecného ohrožení vhodnějším pojmem „větší počet lidí“, či „větší počet osob“.

⁹ Trestný čin obecného ohrožení dle § 272 odst. 1 TrZ je trestným činem ohrožovacím, a pachatelův úmysl vyvolat obecné nebezpečí, pro jehož průběh je typická živelnost a neovladatelnost průběhu událostí, tak nebude směřovat k přesně určenému počtu osob (totéž platí obdobně o párovém nedbalostním trestném činu). Soudu samotného se navíc tato zásada týkat nemůže, neboť její aplikace je vyloučena další zásadou, a sice že soud zná právo („*iuria novit curia*“).

výkladu některých pojmů, jejichž obsah byl v minulosti dovozován judikaturou, přímo prostřednictvím skutkové podstaty¹⁰, nebo výkladového ustanovení¹¹.

4) Problém kazuistického pozitivismu

Nekritické přejímání a aplikování judikatury může svědčit buď o absolutní vážnosti, které se nejvyšší soudy těší, nebo (bohužel) o pohodlnosti soudců nižších soudů jít v odůvodněných případech proti judikatuře vyšších soudů, neboť souhlasit je vždy jednodušší, časově úspornější a navíc se tím minimalizuje nebezpečí zrušení rozhodnutí.

*Kühn*¹² uvádí, že „[k]ontinentální systém tenduje při aplikaci k velkému důrazu na právní věty publikovaných rozhodnutí. Co je normativně významnou částí soudního odůvodnění, se v kontinentální praxi řeší zpravidla velmi jednoduše. Kontinentální „ratio decidendi“ bývá nejčastěji ztotožňováno s tzv. právní větou uvozující publikované rozhodnutí (tj. vlastně uměle soudem, event. dokonce vydavatelem rozhodnutí vybraná a někdy dokonce i upravená část odůvodnění určitého rozhodnutí).“ Dle *Kühna* se právní věty stávají *de facto* „v praxi fungujícím právem, aniž kontinentální soudci formálně kauzy odlišují podle jejich skutkových rozdílů“. Soudci pak přistupují k právním větám soudcovských precedentů jako k právním předpisům. *Kühn* dokonce hovoří o možnosti vzniku problému kazuistického pozitivismu, což vyjadřuje stav, kdy zákony jsou nahrazeny právními větami judikátů, a tyto právní věty, interpretované jazykovým způsobem, jsou namísto zákona užívány jako platné normy. *Hasch*¹³ dokonce v rámci definování třídy významných judikátů hovoří o judikátech, „které vlastně nahrazovaly činnost zákonodárce a samy konkretizovaly obsahovou náplň některých důležitých znaků skutkových podstat trestných činů“.

¹⁰ Např. skutková podstata trvajícího trestného činu zanedbání povinné výživy ve znění dle § 213 odst. 1 tr. zák. neobsahovala ve vztahu k délce neplnění zákonné povinnosti jiného vyživovat či zaopatřovat žádný časové údaj a judikatura dovozovala, že by mělo zpravidla jít o dobu šesti měsíců, resp. o dobu, která se jí bude blížit (srov. Jelínek, J. a kol. Trestní zákon a trestní řád. 22. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 226). Nový trestní zákoník pak ve svém § 196 odst. 1 tuto dobu přímo stanovil jako znak skutkové podstaty na čtyři měsíce.

¹¹ Srov. např. pojem „ublížení na zdraví“, který je trestním zákoníku vyložen přímo ve výkladovém ustanovení § 122 odst. 1, zatímco za účinnosti trestního zákona byl dovozován judikaturou.

¹² Kühn, Z., Bobek, M., Polčák, R. a kol. Judikatura a právní argumentace. Praha: Auditorium, 2006, s. 119, 120.

¹³ Opakovaná citace, viz pozn. č. 6., s. 192.

5) Příklad autoritativního vnímání judikátu R 39/1982

Za produkt řečeného kazuistického pozitivismu je třeba považovat i judikaturní výklad pojmu „lidé“ jakožto „sedm osob“, který je, jak jsme uvedli výše, praxí vnímán autoritativně.¹⁴ Patrné je to například u rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1014/2011.¹⁵ Nejvyšší soud zde jako zjevně neopodstatněné odmítl dovolání obviněného proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, jímž byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Českém Krumlově, kterým byl obviněný uznán vinným ze spáchání trestného činu obecného ohrožení dle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku s podmíněným odkladem na zkušební dobu tří let. Skutkový stav spočíval v tom, že obviněný na pozemku pronajatém k pořádání letního skautského tábora s další nezjištěnou osobou neodborně manipuloval s propanbutanovou lahví, v důsledku čehož došlo k úniku plynu a následnému zahoření přímo ve stanu, kde se nacházel otevřený oheň, přičemž při vznícení plynu utrpěly 4 osoby těžká zranění.¹⁶

V dovolání obviněný P. S. argumentoval tím, že „ohrožení bylo vystaveno méně než 7 osob s tím, že ve stanu se mohlo nacházet nejvíce 8 osob, přičemž dvě z nich se měly dopustit trestného jednání“ a „neexistuje žádný přímý důkaz prokazující skutečnost, že se předmětného jednání dopustil on sám.“

Nejvyšší státní zástupce k tomu uvedl, že z dokazování vyplývá, že „ve stanu, v němž vznikl požár, se nacházely sestry P. a R. F., L. N., M. V. a J. Z. Kromě svědkyně P. F. byli všichni přítomní zasaženi požárem. Další osoba, která nepopírá svou přítomnost ve stanu v době vzniku požáru, je M. P. V. Ž., který byl obžalován spolu s P. S., sice nevypovídal, ale v důsledku zranění způsobených požárem musel být převezen zdravotnickou záchrannou službou do nemocnice. Ve stanu se nacházel i obviněný P. S., který podobně jako M. P. neutrpěl žádné závažnější zranění. Pokud tedy z celkového počtu přítomných osob byli odečtení dva obvinění, pak se jedná o šest osob, které byly ve stanu, když začalo hořet.“ Pokud ale jde o počet osob vystavených nebezpečí, nelze podle nejvyššího státního zástupce „opomenout ani svědka M. S., který odpočíval v houpací síti

¹⁴ Pod pojmem autoritativní vnímání budeme rozumět takové vnímání, které se již fakticky blíží konstatované notorietě.

¹⁵ Dostupné z: www.nsoud.cz

¹⁶ K podrobnostem viz např. článek „Podmínka za výbuch plynové bomby v táborovém stanu platí“, dostupný z: <http://ceskokrumlovsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/podminka-za-vybuch-plynove-bomby-v-taborovem-stanu-plati-20120320.html>

zavěšené na stromech za stanem ve vzdálenosti asi 7 metrů od jeho rohu. Skutečnost, že hořící tlaková plynová láhev byla výbuchem vymrštěna přes stěnu stanu na opačnou stranu, byla jen dílem náhody. Láhev dopadla do travnatého porostu ve vzdálenosti 6,9 metrů od stanu. V případě, že by láhev byla v důsledku výbuchu vymrštěna jiným, opačným směrem a zasáhla by svědka, utrpěl by bezpochyby vážná zranění."

Nejvyšší soud pak shrnuje, že „[v] posuzovaném případě byl nebezpečným jednáním obviněného a dalšího nezjištěného pachatele přímo porušen zájem na ochraně zdraví lidí, neboť nejméně 4 osoby utrpěly těžká zranění. K naplnění skutkového podstaty trestného činu obecného ohrožení z nedbalosti podle § 180 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. ovšem postačí i ohrožení zákonem chráněných zájmů. V tomto smyslu je proto nutné považovat za osoby vystavené obecnému nebezpečí i osoby, které utrpěly jen lehká nebo žádná zranění, jakož i osoby, které se nacházely nejen v bezprostřední blízkosti zdroje nebezpečí (v tomto případě ve stanu), ale i osoby relativně vzdálené, které však byly potencionálně ohroženy újmou na zdraví (v posuzovaném případě jde o osoby nacházející se v blízkosti stanu). Obecnému nebezpečí tak bylo vystaveno všech 6 osob nacházejících se ve stanu, přičemž mezi osoby vystavené obecnému nebezpečí je potřeba počítat i svědka M. S., který se v době činu nacházel několik metrů za stanem."

Za povšimnutí stojí zejména argumentace nejvyššího státního zástupce v té části, která se týká směru vymrštění plynové lahve po jejím výbuchu. Pokud by chybělo pár decimetrů, nejvyšší státní zástupce by se své sedmé osoby zřejmě nedopočítal.

Výše uvedené argumentace jsou nejen příkladem autoritativního vnímání judikaturního výkladu pojmu „lidé" (a tedy zároveň příkladem zmíněného kazuistického pozitivismu), nýbrž i dokladem mechanického (rutinního) uvažování. Nebezpečí přespříliš autoritativní vnímání judikátů totiž spočívá rovněž v tom, že může vést k mechanickému rozhodování souzených věcí tam, kde lze nalézt relativně aplikovatelný judikát (a toto nebezpečí se samozřejmě netýká jen soudců, nýbrž i státních zástupců a policistů). Demonstrujme si způsob mechanického uvažování na dalším (tentokrát uměle vytvořeném) příkladu.

6) Nebezpečí mechanického uvažování

Skutkový stav bude spočívat v tom, že A. B., v úmyslu zmocnit se uvnitř uloženého železa, to zpeněžit prodejem do sběrný druhotných surovin a získané peníze užít pro vlastní potřebu, vnikl na pozemek spol. Stavěna, s. r. o., tak, že přešel drátěný plot vysoký 160 cm, zmocnil se traverzy o váze 10 kg, s tou došel zpět k plotu, přehodil ji, poté přešel ven přes plot a s takto odcizenou věcí místo opustil, čímž způsobil poškození spol. Stavěna, s. r. o., na odcizené traverze škodu 2.000,-- Kč.

Mechanické uvažování může proběhnout následujícím způsobem: v úvahu přichází podřadit jednání pachatele pod přečin krádeže dle § 205 TrZ. Dle opisu z rejstříku trestů nebyl v poslední třech potrestán ani odsouzen. Cena železa je pod 5.000,-- Kč, tedy způsobená škoda bude nepatrná. Aby se k železu dostal, přešel plot. Vloupáním se podle výkladového ustanovení § 121 TrZ rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jisticí překážky s použitím síly. Existuje k tomu nějaký judikát? Ano: R 37/1993. Ten nám říká, že drátěný plot o výšce 185 uzavírající určitý pozemek je jisticí překážkou ve smyslu § 89 odst. 17 tr. zák. (později § 89 odst. 14, v novém TrZ je zachováno stejné znění), a proto se pachatel, který takovou jisticí překážku překoná přezením, dopouští vloupání ve smyslu uvedeného ustanovení. V našem případě je plot vysoký pouze 160 cm. Takže o trestném činu hovořit nelze a jedná se pouze o přešupek proti majetku podle § 50 odst. 1 písm. a) zák. č. 200/1990 Sb., o přešupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Nemechanické uvažování bude zkoumat ještě další aspekty.

Nejprve se však blíže podívejme na samotné rozhodnutí, které se skrývá pod označením R 37/1993. Jedná se o rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 4 To 65/93, ze dne 11. 1. 1993. Skutkový stav zde spočíval v tom, že obviněný F. N. zabavoval hlídacího psa a obviněný M. N. přešel drátěný plot a vnikl do autobazaru, kde odmontoval z automobilu výfuk v ceně 700,-- Kč ke škodě poškozené V. B. Okresní soud v Jindřichově Hradci věc usnesením postoupil k projednání tamnímu městskému úřadu, neboť dospěl k závěru, že žalovaný skutek není trestným činem, ale mohl by být posouzen jako přešupek. Proti tomu ale podala jindřichohradecká okresní prokurátorka stížnost, ve které uvedla, že přezení poměrně vysokého plotu pachatelem pokládá za překonání jisticí překážky s použitím síly ve smyslu § 89 odst. 17 tr. zák. Okresní soud, jak

posléze uvádí soud krajský, sice nepochybuje o tom, že obviněný M. N. vnikl do uzavřeného prostoru tak, že překonal jisticí překážku v podobně drátěného plotu. Je však toho názoru, že pouhé přezení této překážky není překonáním překážky s použitím síly, a domnívá se, že výraz s použitím síly vyjadřuje násilné působení na překážku, nikoli pouhé vyvinutí zvýšené fyzické námahy. S tím se ovšem krajský soud neztotožňuje. Překonáním jisticí překážky s použitím síly se právě rozumí pouhé vynaložení určitého fyzického úsilí. Jde o pojem, který je v zákoně záměrně použit proto, aby tam, kde pachatel překonává jisticí překážku, byl rozšířen pojem vloupání i na případy, kdy ještě nejde o použití násilí. Zákon nehovoří o použití síly proti překážce, ani neuvádí nic o tom, že by v důsledku překonání překážky s použitím síly musela být na překážce způsobena nějaká změna. Výklad okresního soudu je proto příliš zužující. Krajský soud uzavřel, že v tomto případě vzhledem k tomu, že pachatel přešel plot vysoký 185 cm, jde o překonání jisticí překážky s použitím síly ve smyslu (tehdejšího) § 89 odst. 17 tr. zák. i z hlediska potřebné intenzity vynaloženého fyzického úsilí, a proto okresnímu soudu přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Je tedy zřejmé, že samo rozhodnutí se prakticky netýká finálního kvantitativního stanovení výše plotu, od které se jedná o vloupání, nýbrž hlavně toho, zda je třeba pod pojem „překonání překážky s použitím síly“ zahrnout pouze násilné působení na překážku, či i vyvinutí zvýšené fyzické námahy. Výška plotu, byť se samozřejmě jedná o velmi důležitý prvek, zde tedy nehraje tak významnou roli, jak by se na základě právní věty judikátu dalo usuzovat. Jak vidno, judikát je třeba interpretovat komplexně a nevycházet pouze z právní věty, jak je zachycena v komentářích.¹⁷

Abychom nicméně mohli posoudit celý případ v souvislostech, je třeba vedle výšky plotu brát v potaz i další neméně důležitou kvantitativní položku, a sice výšku pachatele. Pokud bude pachatel vysoký 160 cm a plot bude mít touž výšku, je rozhodně na místě zohlednit, že k jeho překonání byl nucen použít vlastní fyzickou sílu. Výška samotného pachatele nám tak představuje jeden z faktorů při posuzování uvedeného skutkového stavu.

Pro odlehčení: ze stejného důvodu tak lze spatřovat vloupání i v překonání plůtku o výšce 60 cm, pokud oním pachatelem bude Chandra Bahadur Dangi, jenž je se svými

¹⁷ Kühn dokladuje problémy při interpretaci (pouze) právních vět judikátů bez ohledu na východiska rozhodnutí na dvou civilněprávních příkladech z praxe, viz Kühn, Z., Bobek, M., Polčák, R. a kol. Judikatura a právní argumentace. Praha: Auditorium, 2006, s. 120 a 121.

necelými 55 cm nejmenším dospělým člověkem na světě.¹⁸ A na druhou je na místě s takovou právní kvalifikací otálet, přeleze-li plot o výši 185 cm Sultan Kösen, což je s 251 cm nejvyšší muž světa.¹⁹

7) Skutková východiska judikátu R 39/1982

Vraťme se ale zpátky k judikátu R 39/1982 a podívejme se stejně jako u judikátu R 37/1993 na jeho skutková východiska. Připomeňme si, že právní věta zní takto: „Vydáním lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví ve smyslu znaků trestného činu obecného ohrožení podle § 179 odst. 1 tr. zák. se rozumí takové ohrožení nejméně sedmi osob.“

Skutkový stav spočívá v tom, že obžalovaná M. N. dne 17. 4. 1981 v jedné šumperské obci, v podnapilém stavu a v silném rozrušení způsobeném paranoidní domněnkou, že její druh J. J. udržuje intimní styky s její dcerou S. N., a potom, co v hádce byla J. J. fyzicky napadena, před třetí hodinnou ranní v úmyslu přivodit smrt dcery S. N. a druhá J. J. zapálila seno ve stodole, která bezprostředně souvisí s obytnou částí jejího vlastního domu a způsobila tak požár, který se rozšířil i na střechu obytné části domu a vznikající kysličník uhelnatý bezprostředně ohrožoval život jmenovaných i dcery E. N. a dvouleté vnučky A. N., které rovněž spaly v domě; k poškození na zdraví ani smrtelnému následku nedošlo jen proto, že S. N. včas požár zpozorovala a zajistila evakuaci přítomných osob. Rozšíření požáru na okolní objekty nehrozilo, škoda způsobená požárem činí nejméně 8.587,-- Kč. Krajský soud v Ostravě uznal obžalovanou za toto jednání vinnou trestným činem obecného ohrožení podle § 179 odst. 1 tr. zák., ovšem Nejvyšší soud ČSR jako soud odvolací ku stížnosti obžalované jeho rozsudek zrušil a přikázal mu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Zásadní pochybení spočívá dle odvolacího soudu v tom, že soud prvního stupně při zjišťování skutečného stavu nesoustředil pozornost na náležité zjištění právě těch skutečností, z nichž je možno spolehlivě dokázat všechny znaky zažalovaného trestného činu po stránce objektivní i subjektivní. „V posuzovaném případě bylo nutné zjistit, zda obžalovaná úmyslným založením požáru ve stodole vyvolala bezprostřední nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví pro lidi nebo pro cizí majetek škody velkého rozsahu.

¹⁸ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Chandra_Bahadur_Dangi

¹⁹ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Sultan_K%C3%B6sen

Postačilo by, kdyby požárem ohrozila nebo porušila jeden z těchto chráněných zájmů, uvedených v ustanovení § 179 odst. 1 tr. zák. Spáchání tohoto trestného činu předpokládá, že nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví je vydán větší počet lidí a škodou velkého rozsahu se rozumí škoda okolo 100 000 Kčs. Zda v konkrétním případě byl jednáním pachatele ohrožen větší počet osob na životě nebo zdraví, závisí na různých okolnostech, zejména pak na povaze místa, kde k ohrožení došlo, a způsobu, jakým k němu došlo. Za větší počet osob se v soudní praxi považuje alespoň sedm osob skutečně přítomných." Odvolací soud dodává, že požárem byly ohroženy jen dvě dospělé osoby a dvě děti, tedy jen čtyři osoby a v závěru konstatuje, že „[o]značování ohrožení života a zdraví toliko čtyř osob za ohrožení většího počtu osob ve smyslu zmíněného znaku ustanovení § 179 odst. 1 tr. zák. je v rozporu s výkladem znění zákona.“

Výklad pojmu „lidé“ jako sedm osob je tak v tomto rozhodnutí konstatován již jako fakt, vyplývající ze soudní praxe. Odkazu na konkrétní soudní praxi (rozhodnutí apod.) se zde ovšem nedočkáme, a tak jediná relevantní informace, kterou se dozvídáme, zní, že čtyři osoby jsou z nějakého neznámého důvodu málo. Pokud bychom byli podezřívaví, mohli bychom dokonce dojít k závěru, že si Nejvyšší soud sám pro sebe „na honem“ vytvořil judikát, aby už příště v dalších rozhodnutích nemusel argumentovat „soudní praxí“, nýbrž přímo judikátem, což zní bezesporu lépe (byť se v podstatě jedná o argumentaci kruhem).

8) Peripetie s větším počtem zvířat

Pozoruhodné je, že se judikát R 39/1982 stal opěrným bodem pro jiné rozhodnutí, u něhož jsme toho názoru, že praxe bude jeho právní větu vnímat stejně autoritativně.

Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011²⁰, rozhodoval o dovolání obviněného, který podle skutkových zjištění na pronajatém pozemku, jenž byl z jedné strany oddělen zčásti drátěným pletivem od příjezdové komunikace, kvůli vlastním finančním problémům nezajistil řádnou výživu tří psů, a nadto vyhublé a zesláblé psy zapřahal do spřežení. Za to byl rozsudkem odvolacího soudu uznán vinným přečinem týrání zvířat dle § 302 odst. 1 písm. b), odst. 3 TrZ. Nejvyšší soud rozsudek krajského soudu zrušil, neboť se neztotožnil „s výkladem pojmu okolnosti

²⁰ Dostupné z: www.nsoud.cz

podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku, k němuž dospěl odvolací soud, který se (...) ztotožnil s výkladem, k němuž dospěl soud prvního stupně, jenž (...) za toto množství považoval více jak tři zvířata." Krajský soud přitom odkázal na obdobnou praxi pojmu „více osob". Právní věta, která se bude jistě objevovat v učebnicích trestního práva hmotného a v komentářích k trestnímu zákoníku, tak zní: „Za větší počet zvířat u přečinu týrání zvířat podle § 302 odst. 3 TZ (ve znění účinném od 1. 1. 2010) lze považovat již nejméně sedm zvířat." S ohledem na sebejistou samozřejmost tohoto závěru lze očekávat, že Nejvyšší soud pregnantně zdůvodní, jak k němu došel, a proto je na místě si příslušné části v plném rozsahu odcitovat:

„Tento názor či právní závěr (tj. že za větší počet zvířat lze považovat více jak tři zvířata, pozn. autor) Nejvyšší soud však nepovažuje u trestného činu týrání zvířete za přílehlavý. Jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku, u níž trestní zákoník nepodává k výkladu tohoto pojmu žádné vodítko pro stanovení jeho kvantitativního vyjádření. Pro definování tohoto znaku je nutné vyjít ze základního předpokladu, jímž je jeho zařazení jako nejpřísnější kvalifikační skutečnosti, přičemž jde o jediný znak, který stanovenou sazbou trestu odnětí svobody od jednoho do pěti roků, oproti takovým okolnostem vymezeným v odstavci 2 § 302 tr. zákoníku, kde je trestní sazba odnětí svobody od šesti měsíců do tří let. Z toho je patrné, že musí jít o takový počet zvířat, který toto vystupňované zpřísnění dostatečně vyjádří. Z této logiky lze proto dovodit, že teleologický výklad znaku "větší počet", který by mohl zahrnovat více jak dvě zvířata, což by však v daném případě nebylo zřejmě dostačujícím pro naplnění zákonodárcem vymezených okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby a jejich adekvátní gradaci, jež by obsáhla i zamýšlenou nejvyšší přísnost postihu u této zvlášť přitěžující okolnosti.

Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku u tohoto trestného činu uvádí "...zvlášť přitěžující okolnosti jsou u této skutkové podstaty nově formulovány, přičemž se doplňuje i okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v odstavci 3 tak, aby byl zajištěn náležitý postih takového chování ve vztahu k většímu počtu zvířat. Současně se však zachovávají i relace k trestným činům proti životu a zdraví lidí". Obdobně i u trestného činu zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 odst. 2 tr. zákoníku, který považuje za okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby způsobení smrti nebo trvalých následků na zdraví "většímu počtu zvířat", ani zde není uvedený znak definován. Důvodová zpráva k trestnímu

zákoníku u tohoto trestného činu zdůraznila, že potřebu této nové skutkové podstaty vyvolaly případy, kdy "... v důsledku zanedbání potřebné péče v některých případech celé skupiny zvířat chovaných k hospodářským účelům strádají". Je tedy patrné, že tato nová skutková podstata se rovněž ve své základní podobě týká i jen jednoho zvířete, ve druhém odstavci má rovněž uvedený větší počet zvířat, jímž se zde míní především chovy hospodářských zvířat, chovné stanice, útulky zvířat, jakož i hromadné přepravy zvířat.

Z uvedeného srovnání stejného kvalifikačního znaku u obou skutkových podstat, které se však v objektivních a subjektivních znacích v základních skutkových podstatách liší, je vhodné, aby výklad pojmu "větší počet" byl použitelný pro obě tyto skutkové podstaty, a tedy jednotný, neboť ze smyslu těchto ustanovení vyplývá, že v obou z nich jde o zvlášť přitěžující okolnost, která má vyjádřit nejpřísnější postihnuté skutkové podstaty. Zákonodárce zde klade důraz na to, aby se jednalo o více zvířat, tj. např. celý chov nebo určitou větší skupinu zvířat. Z obsahu těchto zákonodárcem zamýšlených okolností pak lze dovodit, že množství dvou či tří zvířat, by nemělo pro naplnění této okolnosti představující nejpřísnější kvalifikační znak postačovat.

Jestliže i důvodová zpráva k trestnímu zákoníku u trestného činu podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku předpokládá zachování "relace k trestným činům proti životu a zdraví lidí", lze uvést, že trestní zákoník v první hlavě zvláštní části upravující trestné činy proti životu a zdraví lidí obdobný kvalifikační znak "většího počtu", nepoužívá, ale naopak jako zvlášť přitěžující okolnost stanoví znak "na dvou nebo více osobách" [např. u § 140 odst. 3 písm. a), § 141 odst. 2 písm. a), § 145 odst. 2 písm. a), § 146a odst. 4 písm. a) atd.]. Z toho lze dovodit, že pokud by zákonodárce, měl i pro výklad pojmu "většího počtu zvířat" na mysli množství dvou a více zvířat, použil by stejnou formulaci jako u trestných činů proti životu a zdraví lidí. S ohledem na to, že tohoto pojmu u trestného činu podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku ani § 303 odst. 2 tr. zákoníku nepoužil, ale uvedl znak jiný, vyjádřil tím potřebu, aby se jednalo o více zvířat, než dvě či tři zvířata.

Nejvyšší soud s ohledem na všechny výše rozvedené úvahy dospěl k závěru, že minimálním počtem zvířat, který lze považovat za větší počet, je sedm zvířat (k tomu přiměřeně srov. rozhodnutí č. 39/1982 Sb. rozh. tr., podle něhož se u trestného činu obecného ohrožení podle § 272 tr. zákoníku pojmem "vydání lidí" ve smyslu většího počtu rozumí nejméně sedm osob).

Vzhledem k tomu, že soudy prvního i druhého stupně z těchto hledisek předmětný znak tvořící zvlášť přítěžující okolnost neposuzovaly a pro jeho naplnění shledaly podstatně nižší počet zvířat, nemohlo napadené rozhodnutí odvolacího soudu obstát, i když je nutné předeslat, že oba soudy se uvedenou otázkou zabývaly a řešily ji způsobem, který byl s dosavadní výkladovou praxí konformní. Je však nutné u uvedené nové skutkové podstaty tento znak vymezit nově a šířeji, jak bylo shora vysvětleno a zdůrazněno."

Všimněme si, že indicii, která by vedla k zodpovězení otázky, proč je sedm akorát, v rozhodnutí nenalezneme. Nejvyšší soud sice vyargumentoval, proč se nebude jednat o dvě nebo tři zvířata, čímž tedy fakticky potvrdil závěry nalézacího a odvolacího soudu, které samy uvádějí, že „větší počet zvířat" je více než tři zvířata. Ovšem dřív, než jsme se stačili dozvědět, jak to bude se čtyřmi, pěti či šesti zvířaty, zasáhl *deus ex machina* v podobě judikátu R 39/82 a jako fakt je nám předložen závěr, že minimální počet zvířat je sedm. Je tak zjevné, že předchozí úvahy o tom, proč se nemůže jednat o dvě nebo tři zvířata, znějí sice erudovaně, ovšem fakticky jsou úplně zbytečné. Jak už je nám navíc známo, z judikátu R 39/82, podle něhož se u trestného činu obecného ohrožení podle § 272 TrZ pojmem „vydání lidí" ve smyslu většího počtu rozumí nejméně sedm osob, a který máme dle Nejvyššího soudu přiměřeně srovnat se závěrem, k němuž ohledně stanovení počtu zvířat došel, se dozvíme ledasco, jen ne to, proč se „lidmi" či „větším počtem lidí" rozumí právě sedm osob.

9) Krátký exkurz k sousedům

V německém trestním zákoně jsou obecně nebezpečné trestné činy soustředěny v dvacáté osmé části v paragrafech 306 až 323c. Podle ustanovení § 306b se trestného činu zvlášť závažného žhářství (*besonders schwere Brandstiftung*) dopustí ten, kdo žhářstvím uvedeným v § 306 a 306a způsobí těžké ublížení na zdraví jinému nebo ublížení na zdraví velkému počtu lidí.²¹ Lipský komentář²² k trestnímu zákonu k tomu uvádí, že vyložení tohoto neurčitého právního pojmu je nastíněno (*vorgezeichnet*) judikátem Spolkového soudního dvora, uveřejněného ve sbírce Rozhodnutí Spolkového soudního dvora v trestních věcech, svazek 44, s. 175, který ve svém rozhodnutí dovodil, že se musí jednat právě o

²¹ „Wer durch eine Brandstiftung nach § 306 oder § 306a eine schwere Gesundheitsschädigung eines anderen Menschen oder eine Gesundheitsschädigung einer großen Zahl von Menschen verursacht, wird mit Freiheitsstrafe nicht unter zwei Jahren bestraft.“

²² Laufhütte, H. W. a kol. Strafgesetzbuch. Leipziger Kommentar. 12., neu bearbeitete Auflage. Band 11. §§ 306 - 323. Berlin: De Gruyter Rechtswissenschaft Verlag-GmbH, 2008, s. 53.

více než 3 lidí²³, přičemž 14 poškozených je dostatečný počet („*vierzehn Geschädigte genügen*“). Mnichovský komentář²⁴ pak uvádí, že stanovení minimálního počtu zraněných osob je sporné. Za dostačující počet považuje Spolkový soudní dvůr počet 14 osob, v literatuře se tu a tam dovozuje, že spodní hranici činí 10 nebo ještě méně osob, naproti tomu někteří autoři považují za minimální počet 50 lidí.

V rakouském trestním zákoně se v § 169 odst. 3 objevuje v rámci trestného činu žhářství (*Brandstiftung*) přímo termín "větší počet lidí". *Fabrizy*²⁵ je toho názoru, že za větší počet lidí lze považovat asi 10 osob, ovšem pokud zákonodárce sám nestanovil určitý počet osob, lze z toho dovodit, že chtěl tímto termínem označit takové množství, které by bylo variabilní s ohledem na okolnosti jednotlivých případů, ovšem nikoli úplně neurčité.

Je tedy zjevné, že německá a rakouská soudní praxe se nesnaží tento počet stanovit autoritativně, nýbrž jeho výklad se dovozuje vždy podle konkrétních okolností té které projednávané věci.

Závěr

Odpověď na otázku, proč je sedm akorát, jsme tedy při našem hledání nenašli. Připomeňme si ale, že důvodem pro její položení byl způsob, jakým byl po gramatické stránce formulován judikát (právní věta) R 39/1982, tedy sebevědomé konstatování, které nepřipouští jakékoli pochybnosti. Je samozřejmé, že nějaký návod pro určení obsahu pojmu „lidé“ v rámci skutkových podstat trestných činů obecného ohrožení a obecného ohrožení z nedbalosti být musí. Zastáváme ovšem názor, že má-li být judikatura vodítkem, které ukáže soudci nižšího soudu směr, jímž by se měl při svém rozhodování vydat, pak musí abdikovat na snahu být co nejkonkrétnější. Autoritativní tvrzení, že do hodnoty "x" je něco bílé a od hodnoty "x+1" černé, by mělo zůstat vymezeno zákonu, který svou právní silou nepřipouští pochybnosti. Jinak nebude judikatura plnit svou řádnou roli (to jsme si ukázali na nedůstojném kupčení s lidskými životy u rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 7 Tdo 1014/2011). Imanentní vlastností judikatury totiž je, že na základě posuzovaného

²³ Počtem tří osob je vykládán termín "mehrere", tedy vícero, užitý např. v rámci skutkové podstaty trestného činu účasti ve rvačce (*Beteiligung an einer Schlägerei*) dle § 231 odst. 1.

²⁴ Joecks, W., Miebach, K. *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch*. Band 4. §§ 263 - 358. München: C. H. Beck, 2006, s. 1172.

²⁵ Fabrizio E. E. *Strafgesetzbuch und ausgewählte Nebengesetze*. Manz Kurzkommentar. 8., neu bearbeitete Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 529.

konkrétního případu v mezích příslušného aplikovatelného zákonného ustanovení jakýsi obecný abstraktní závěr **dovozuje** a nikoli **stanovuje**.

Seznam použité literatury

Fabrizy, E. E. Strafgesetzbuch und ausgewählte Nebegesetze. Manz Kurzkommentar. 8., neu bearbeitete Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004.

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010.

Jelínek, J. a kol. Trestní zákon a trestní řád. 22. vydání. Praha: Linde, 2005.

Joecks, W., Miebach, K. Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch. Band 4. §§ 263 – 358. München: C. H. Beck, 2006.

Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání: C. H. Beck, 2009.

Kühn, Z., Bobek, M., Polčár, R. a kol. Judikatura a právní argumentace. Praha: Auditorium, 2006.

Laufhütte, H. W. a kol. Strafgesetzbuch. Leipziger Kommentar. 12., neu bearbeitete Auflage. Band 11. §§ 306 – 323. Berlin: De Gryuter Rechtswissenschaft Verlag-GmbH, 2008.

Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010.

Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.

Anotace

Autor ve své práci v obecné i praktické rovině poukazuje na nebezpečí autoritativního vnímání judikatury v trestním právu hmotném, kde je její role s ohledem na funkci trestního práva coby prostředku *ultima ratio* zásadní. Uvedené nebezpečí autor dokumentuje zejména na judikátu R 39/1982, tj. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 1982, sp. zn. 7 To 55/81, dle kterého se pod pojmem "lidé" či "větší počet lidí" v rámci skutkové podstaty trestného činu obecného ohrožení dle § 272 odst. 1 tr. zákoníku rozumí nejméně sedm osob. Autor se ve své práci snaží najít odpověď na otázku, proč je právě sedm osob akorát, přičemž toto hledání představuje spíše leitmotivickou linii práce nežli její meritum. Nebezpečí autoritativního vnímání judikatury vede dle autora k tomu, že judikatura může fakticky suplovat výkladová ustanovení trestního zákoníku či se může stát implicitní součástí přímo objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, což může být v rozporu se zásadami, že neznalost zákona neomlouvá (*ignorantia legis non excusat*) a že není zločinu bez zákona (*nullum crimen sine lege*).

Annotation

This study draws attention on both theoretical and practical level to the dangers of the authoritative power of judicial decisions in substantive criminal law where their role is of paramount importance due to the function of criminal law as an „ultima ratio“ tool of justice. The aforementioned central argument is supported by evidence based on the analysis of judgement No. R 39/1982 of the Supreme Court of the Czech Republic delivered on 18th January 1981, No. 7 To 55/81. In this judgement the court provides an interpretation of the terms „people“ and „more of people“ falling within the facts of the crime of threat to public safety /Act No. 40/2009 Sb., Criminal Code, s. 272 (1)/ as meaning at least seven persons. Author explores why seven persons should represent the minimal number in this case. Searching for the answer does not constitute the goal of this study but rather its recurring theme. It is suggested that the real danger of the authoritative power of judicial decisions lies in their potential to actually substitute legal definitions provided by the Criminal Code itself or in their becoming an implicit part of the facts of a crime, which in turn would undermine some of the essential principles upon which substantive criminal law is based, namely „ignorantia legis non excusat“ (ignorance of law is no excuse) and „nullum crimen sine lege“ (no crime without a previous penal law).